

'EIKI KAE ANGA FAKATU'A

Luke 19:35

“Pea na taki ia kia Sisu: pea nau laku honau pulupulu ki he ‘asi, ‘o nau fakahaka ai ‘a Sisu.”

Talateu

Ko ‘etau lea ko ia ko e tamaio’eiki ko e ma’u ia mei faifatongia ‘a e ‘eiki ko Paleingangalu ko e tamai ia ‘a Tungi Mana’ia. Na’a ne lave’i pe ‘a e fakafonuakovi ‘o e ‘aho ko ia pea na’a ne fu’u ‘ofa hono foha na’a tamate’i. Ko ia na’e ‘ikai tene lau hono ‘eiki lahi ka na’a ne ‘alu leva ki peito ke fai ‘a e feime’atokoni ki hono foha. Na’a ne loto kene nofo he tafu kehe ke ‘oua na’a mate hono foha. Neongo ‘ene ‘eiki ka na’a ne hoko ko e tamai-‘io-‘eiki. Na’a ne lava ke hifo ‘o faifatongia mei he tafu, ko e lakanga pe ia ‘o e sevaniti mo e tu’a. ‘Eiki kae anga fakatu’a. Neongo ‘ene ‘eiki lahi ka na’a ne anga fakatu’a ‘o hifo ki lalo.

‘Oku talanoa ‘a e Kosipeli ‘a Luke ki he teu fononga ‘a Sisu ki Selusalema. Ko Selusalema ‘e puke ai, fai ai hono fakamaua, pea ‘e fai ai hono kalusefai. Na’a ne a’u atu mo ‘ene kau akonga ki he vaha’a ‘o Petefesi mo Petani, fe’unga mo e mo’unga ko ‘Olive na’a ne fekau ha tokoua he ‘ene kau akonga ke na ‘alu ki he kolo ‘o vete mai ha ki’i ‘asi ke heka ai. Na’e ‘alu leva ‘a e ongo akonga ‘o vete mai ‘a e ki’i ‘asi. Na’e fofola leva ‘e he kau akonga honau pulupulu ki he ‘asi, ‘o nau fakahaka ai ‘a Sisu. Na’e falikiliki ‘e he ni’ihi honau pulupulu ‘i he hala. Na’e fai ‘e he kau akonga kia Sisu ‘a e me’a na’e fai ‘e he kakai kia Saula mo Tevita he ‘ena foki mei he mala’e tau. Na’a na foki mo e tau hoosi pea mo e tau saliote ‘a ‘Isileli ke ngali ko e foki ‘a e to’a pea ko e tu’i langilangi. Na’e tome’e ‘a e kau fefine ‘o Selusalema mo ‘enau hiva, “A e ta ‘e Saula ‘ene toko’i afe, mo e ngaahi mano ‘a Tevita ee.” (1 Samiuela 18:7) Na’e fe’unga ‘a e ta’anga pea mo ia na’e fai hono talitali, ‘a ia ko e to’a mo e mafi.

Ko e fakamatala ‘a Luke ki he fononga fakatu’i ‘a Sisu na’a ne heka he ‘asi ‘o ‘ikai ko e hoosi. Ko e faka’ilonga ‘o e tu’i ‘oku ne heka ha ki’i manu vaivai ‘o ‘ikai ko e piuaki tau ka ko e piuaki ‘o e melino. Na’e talitali pe he kau akonga ‘a e fononga fakatu’i ‘a Sisu. Ko e fa’ahinga ‘eni kuo nau li’aki ‘a ‘api, li’aki mo e ngaue’anga, li’aki mo e famili ka nau tali ‘a Sisu ko honau tu’i. Na’a nau hiva’i ‘a e ta’anga ko ‘eni, ‘o kehe ia mei he ta’anga ‘a e kau fefine ‘o Selusalema, “Hoto ‘ofa ki he tu’i ‘oku hoko mai ‘i he huafa ‘o e ‘Eiki! Ke ai ha melino ‘i langi, mo ha kololia ‘i langi taupotu!” Na’e ‘ikai tene heka ‘i ha hoosi ka ko e ‘asi ke fakamahino ko e ‘eiki ‘o e melino pea na’a ne fononga ki Selusalema ‘o ‘ikai ke fakalangilangi’i ia, ka ko e potu ia ‘e fai ai hono puke, fakamaua, pea mo hono tamate’i. ‘Eiki ka e anga fakatu’a. ‘Oku ‘i ai ‘a e me’a ‘e ua he talanoa ko ‘eni ‘oku ou tokanga ki ai. ‘Uluaki, ko e anga ‘o e kau Falesi, pea ko hono ua, ko e anga ‘o Sisu.

Anga ‘o e Kau Falesi

Lolotonga ‘a e vikiviki ‘a e kau akonga ‘i he ngaahi ngaue lelei na’e fai ‘e Sisu pea mo ‘enau fakamalo’ia ia kuo ta’ofi kinautolu ‘e he ni’ihi ‘o e kau Falesi. Ko e lea ‘oku ngaue’aki ‘e he Kosipeli ‘a Luke ki he ‘enau feinga ke ta’ofi ‘a e kau akonga mei he ‘enau kalanga ko e “lolomi”. Ko e lea “lolomi” ‘oku ‘uhinga ki he “melemo, tanu, pe fufuu’i”. Ko e me’a na’e

fiema'u 'e he kau Falesi ke melemo, tanu, pea ke fufuu'i honau le'o. Na'e 'ikai ke nau tali honau le'o ko e 'uhi ko e fekau na'a nau lea 'aki, "Hoto 'ofa ki he tu'i 'oku hoko mai 'i he huafa 'o e 'Eiki! Ke ai ha melino 'i langi, mo ha kololia 'i langi taupotu." Na'e fepaki 'a e ngaahi lea ko 'eni mo e me'a na'e tui ki ai 'a e kau Falesi. 'Uluaki, na'e 'ikai ke nau tui ko ha tu'i 'a Sisu, pea ko hono ua, na'e 'ikai te nau tui 'e lava 'e Sisu ke 'omai 'a e melino ma'a 'Isileli. Na'a nau tui ko e melino ma'a 'Isileli 'e toki hoko mai mo e Misaia, ko e tokotaha tene hoko mai mo 'ene kau tau ke tau'i 'aki 'a e kau Loma. 'I he 'ene pehe na'e 'ikai ke ngata pe 'enau feinga ke lolomi 'a e kau akonga ka nau feinga foki ke lolomi mo Sisu. Na'a nau feinga ke tanu pea mo fufuu'i 'a e le'o 'o Sisu pea mo e le'o 'o 'ene kau akonga.

'Oku fakaha 'e he anga 'o e kau Falesi ha taha 'oku ne kumi pe fiema'u ha mafai ke fakaehaua 'aki ha ni'ihii. 'Oku nau kumi pe ki he 'enau lelei 'o 'ikai ko e lelei ha taha kehe. Ko honau fatongia ke ta'ofi ha le'o 'o ha taha 'oku fie tala 'a e langilangi 'o e 'Otua pea mo fai ha ngaue ke fakahikihiki'i ai 'a Sisu. 'Oku nau feinga ke fakafe'atungia ha le'o 'oku ne taukave'i 'a e nofo melino mo e mo'ui faitotonu. Kuo nau hoko ko e makatukia'anga kia kinautolu kuo tukupa 'enau mo'ui ke muimui kia Sisu. 'Oku nau lau pe 'enau 'uhinga mo 'enau tui ko e mo'oni ia. Ko e fa'ahinga anga 'eni na'e fepaki mo Sisu 'i he 'ene ngaue fakafaipekau pea na'a ne iku pe 'o pekia 'i he fa'ahinga anga ko ia.

'Oku fefe 'a e siasi? Fefe 'a e ngaahi famili mo e ngaahi lotofale? Fefe 'etau ngaahi fakataha'anga? Kuo 'i ai nai ha ngaahi le'o kuo ta'ota'ofi? Fefe 'a e le'o 'etau fanau 'i 'api? Fefe le'o 'o e hou'eiki fefine 'i he ngaahi fakataha'anga? Fefe le'o 'o e si'i kau masiva mo e kau nima vaivai 'i he siasi? 'Oku 'ikai ke kau heni 'a e ngaahi le'o 'oku hange ko e le'o 'o e kau Falesi. 'O fefe? 'O fakatupu kē, fakatupu moveuveu, fakalanga fe'au'auhi, pea mo fakalanga lau. Ko e fa'ahinga anga faka-Falesi ia ke ta'ofi. Ko e siasi ko e Sino hā mai 'o Kalaisi pea ko hono fatongia ko e taukave ma'ae le'o 'o e vaivai mo e masiva. 'Oku ne kau fakataha mo e vaivai 'o fakaongo mai honau le'o, ko e le'o 'o e melino. Ko ia 'a e fa'ahinga 'ulungaanga 'o Sisu 'oku fakamatala ki ai 'a e Kosipeli 'a Luke. 'Eiki kae anga fakatu'a.

Anga 'o Sisu

Lolotonga 'a e feinga 'a e kau Falesi ke lolomi 'a e le'o 'o e kau akonga 'a Sisu, kuo folofola mai 'a Sisu, "Kapau te nau fakalongo 'e kinautolu, 'e kalakalanga 'e he ngaahi maka." 'Oku ha mahino heni 'a e anga 'o Sisu. Ko hono anga tu'ukimu'a 'a e pou pou mo taukapo'i 'a e vaivai. 'I he ngaahi Sapate kimu'a na'e fakaanga'i ai 'a Sisu 'e he kau Falesi 'i he 'ene kai mo inukava mo e kau angahala (Luke vahe 15). Na'e fai ai 'e Sisu 'a e talanoa fakatata 'e tolu ke fakamahino hono 'ulungaanga pea mo e 'ofa kumi mai 'a e 'Otua. Ko e talanoa fakatātā 'o e fo'i pa'anga na'e mole, sipi na'e mole, pea mo e foha na'e mole. 'Oku fakahā heni 'e Sisu na'e 'ikai ke ha'u ko e 'uhi ko e ma'oni'oni ka ko e angahala ke fakamo'ui. Na'e 'ikai te ne taukapo'i 'a e angahala na'a nau fai ka na'a ne taukapo'i ke nau kumi ki he fakamolemole 'a e 'Otua 'i he fakatomala. Ko e Sapate kuo 'osi ko e talanoa ia fekau'aki mo hono pani 'e Mele 'a e va'e 'o Sisu 'aki 'ene hina lolo 'alapasita. Na'e fakaanga'i 'e Siutasi mo e ni'ihii he kau akonga 'a Mele kae taukapo'i ia 'e Sisu he'ene pehe, "Tuku pe 'a e fefine ke ne tauhi ia ki he 'aho 'o hoku tanu, he ko e me'a ki he masiva te mou feangai ai pe mo kinautolu; ka 'e 'ikai te mou feangai ai pe mo au." (Sione 12:7-8)

‘Oku mahu’inga ke tau ‘ilo’i ‘a e potu na’e fai ai ‘a e ha’ele fakatu’i ‘a Sisu pea mo hono mahu’inga. ‘Oku fakahā ‘e Luke ‘a e feitu’u na’e fononga ai ‘a Sisu ko tu’a Selusalema. Ko tu’a Selusalema ‘a e feitu’u na’e nofo ai ‘a e kau angahala, kau masiva, kau mahaki’ia, pea mo e vaivai. Ko e kalusefai ‘o Sisu na’e fai ia ‘i tu’a Selusalema, ko e potu ia ‘o e li’ekina. Ko ‘eni ‘a e feitu’u na’e lata ki ai ‘a Sisu kene ‘oange ‘a e fakatu’amelia kiate kinautolu na’e tukuhausia. Neongo ko e tu’i ia ka na’a ne lata ki he feitu’u na’e nofo ai ‘a e ma’ulalo pea mo e masiva. Na’e ‘ikai tene lau tu’unga pe mafai ka na’a ne lau fakamo’ui kiate kinautolu.

‘Oku talanoa ‘a e Tohi ‘Aisea 50:4-9, ki he sevaniti ‘a e ‘Otua ko e tokotaha ‘oku ne ma’u ‘a e lea mo e le’o ke fakanonga ki he ongosia. ‘Oku ne faito’o ‘a ia ‘oku kafo pea ‘oku ne fakalelu ‘a ia ‘oku loto lavea. ‘Oku ne tali ‘a e ngaahi faingata’a ko e koloa kehe ke lava hono fatongia ke taukapo’i ‘a e vaivai pea mo e masiva. Ko e ‘ulungaanga ‘eni na’e ha ‘ia Sisu ‘a ia ‘oku fakamatala ki ai ‘a Paula ‘ia Filipai 2:5-11. Neongo ‘ene tatau mo e ‘Otua ka na’e ‘ikai tene ha’aki puke ki ai ka na’a ne fakamasivesiva’i ‘e ia ia he ‘ene to’o ‘a e anga ‘o e tamaio’eiki. ‘Io, na’a ne pekia ka ko e pekia ‘i he kolosi, ko e pekia’anga fakama. Na’a ne tukuange hono tu’unga ‘Otua ka ne hifo ko e fie feohi mo kitautolu. Mo’oni ‘a e punake, “Teu ma’u ha tu’i ke takaua, Sisu pe, Sisu pe, ‘eiki kae anga fakatu’a, Sisu pe, Sisu, ‘oku ne kau he ‘ete ‘apisia, ha’u ‘ete vaivai ‘o pukepuke, toki kaume’a fafale ia, Sisu pe, Sisu pe.”

‘Oku tau ‘i he faha’ita’u faka-Kalisitiane ‘o e Leniti ko e faha’ita’u ‘o e fakamamahi mo e feilaulau. ‘Oku pole’i kitautolu ke tuku hotau loto, ke tau mo’ui feilaulau, ke tau takaua mo kinautolu ‘oku faingata’a’ia, ke tau faito’o ha loto ‘oku lavea. ‘Oku uki kitautolu ke hoko hotau le’o ko e fakanonga mo e fakalelu kia kinautolu ‘oku loto hoha’a. Ka ko e me’a mahu’inga taha, ko ‘etau fononga mo Sisu ki he kolosi. ‘Oua na’a tau li’aki ‘a Sisu ke tuenoa ka tau fononga mo ia ‘o hake he mo’unga na pe hifo he tele’a ‘oku tau kei fononga pe mo ia.

Fakama’opo’opo

‘Oku tau kamata ‘a e Uike Tapu he uike ni, ko e uike ‘o hono fakaha ‘e Sisu ‘ene talangofua ki he ‘ene tamai. Ko e uike ‘oku ne fakahā ai ‘ene ‘ofa taupotu he ‘ene to’o ‘a e tauveli mo e tini vai, ko e uike na’e fai ai ‘ene lotu ‘i he ngoue Ketisemani, “Kapau ‘oku ke loto ke fakalaka ‘a e ipu ni ‘iate au, kehe ke ‘oua na’a fai hoku loto kae fai ho’ou pe finangalo.” Ko hotau ui ia siasi he uike ko ‘eni, ke tuku hoku loto pea tuku moho loto. Ko e moveuveu’anga ia ha famili, fonua, pe ko ha siasi ko e faifailoto. Ko e taimi pe ‘oku tuku ai hotau loto ka tau fai ‘a e finangalo ‘o e ‘Otua pea tokalingolingo leva ‘a e melino. ‘Eiki kae anga fakatu’a ko e sipinga ia ‘o e mo’ui na’e hā ‘ia Sisu pea ko hotau fekau ia. ‘Emeni.

